

PIER VAN GORKUM: HET RADICALE BUITENBEENTJE VAN DE PPR

Anne Bos

Voor Pier van Gorkum kon de maatschappijvernieuwing en in het bijzonder de democratisering van het bedrijfsleven niet snel genoeg gaan. Om zijn doel te bereiken zette hij alles in. Zo stond in zijn achtertuin in de lommerrijke Prof. Lorentzlaan in Zeist een caravan met in rode letters het opschrift: *PPR-Actie- en Informatiecentrum voor Ondernemingsraden*. Met die caravan als rijdend kantoor trok Van Gorkum langs bedrijventerreinen om net buiten de fabriekspoort voorlichting te geven over de herziening van machtsverhoudingen binnen de onderneming.¹

Na een studie en promotie in de economische wetenschappen werd Van Gorkum actief in de vakbeweging Christelijk Nationaal Vakverbond (cnv), en in 1968 sloot hij zich aan bij de PPR. Zijn missie daar was werk te maken van het arbeiderszelfbestuur, zoals dat werd verwoord in *Keerpunt 1972*, het regeerakkoord van de progressieve drie. In december 1972 werd hij lid van de Tweede Kamer voor de PPR. Het onderhandelingsresultaat van zijn partij bij de totstandkoming van het kabinet-Den Uyl vond Van Gorkum erg mager, maar het was 'beter dan een herleving van het kabinet-Biesheuvel'. Verder dan het voor kennisgeving aannemen van het regeringsprogramma zou zijn binding aan het nieuwe kabinet niet gaan.

Pier van Gorkum tijdens een debat in de Tweede Kamer, 3 december 1974.

In de regeringsverklaring beloofde minister-president Joop den Uyl spoedig de SER om advies te vragen over 'het functioneren van de ondernemings-

raden, hun structuur en samenstelling, uitbreiding van hun bevoegdheden en hun verhouding tot het bedrijsvennetwerk'. Het beleid was erop gericht te bevorderen dat nieuwe regelingen niet later dan in 1975 zouden worden gerealiseerd.² In augustus 1974 temperde minister van Sociale Zaken Jaap Boersma (ARP) in antwoord op schriftelijke vragen van Van Gorkum echter de verwachtingen. Bovendien liet het SER-advies op zich wachten.³ Van Gorkum was hiermee uiterst ontevreden. Hij verweet het kabinet conservatief beleid en zinspeelde binnenskamers op vertrek van de PPR uit het kabinet.⁴

In februari 1975 gooide Van Gorkum de knuppel publiekelijk in het hoenderhok. In *De Groene Amsterdammer* verkondigde hij dat het economisch kabinetsbeleid evengoed door de VVD had kunnen worden gevoerd. Had het nog wel zin 'om daar twee jaar mee door te emmeren'?⁵ Hij meende dat de PPR tijdens het partijcongres eind mei zou moeten beslissen of de kiezer aan zet was. Tot die tijd liet Van Gorkum geen moment onbenut om het vertrek van de PPR uit het kabinet te bepleiten, tot ergernis van zijn fractiegenoten. Aan de vooravond van het meicongres omschreef fractievoorzitter Bas de Gaay Fortman de stijl van Van Gorkum als 'typische oppositiepolitiek'. Dat mocht, maar Van Gorkum moest zich realiseren dat 'niemand ervan houdt eerst te worden uitgescholden en dan nog iets voor je te moeten doen'.⁶

Tijdens het congres op 31 mei 1975 haalde het voorstel om onmiddellijk met het kabinet te breken – vurig uitgedragen door Van Gorkum – het niet. Direct na deze nederlaag verklaarde Van Gorkum zichzelf 'buitenparlementair Kamerlid'. Hij wilde met zijn caravan door het land reizen om 'gewone mensen te informeren'. Het 'binnenparlementaire' werk van commissies en debatten vond hij maar 'gepriegel'. Hij zou alleen nog af en toe op het Binnenhof verschijnen om schriftelijke of mondelinge vragen te stellen aan bewindslieden.⁷ Zijn collega-fractieleden apprecieerden deze invulling van het Kamerlidmaatschap niet. Na wat getouwtrek verliet hij uiteindelijk in september 1975 de Tweede Kamer. Eind februari 1976 zegde hij zijn lidmaatschap van de PPR op.⁸